

Kinigautt atingit

Avititausimajut unikkausit Inunit amma pigutsiat: IlukKuset amma nunaliutet ilagengit innunut amma pigutsianut Makkovimi Nunatsiavutini.

Kinigautet suliaKatigengit

Carol Gear: Community Liaison Advisor and research advisor (Makkovik)

Todd Broomfield: Guide and research advisor (Makkovik)

Sheldon Andersen: Guide (Makkovik)

Errol Andersen: Guide (Makkovik)

Jessica Winters: Research assistant (Makkovik)

Gita Ljubicic: Academic advisor (Carleton University)

Jeremy Lundholm: Academic committee member (Saint Mary's University)

Derek Smith: Academic committee member (Carleton University)

Pigiasingit Kinigautet, Kinigatsait sivulliangit amma sulijatsaminit

Pingasuanit Makkovimut niukKulauttut 2012-2013-millu, Makkovimut tukisigumalluni Kinigautiminit sivulliangani uKâlautillunillu innunit-pigutsait ilagenganit. Tapkua unikkausit pigiasilauttut maggonik nunalini Kinigautinik sivulliaminik Kinigatsaminik.

Sivulliik i. *Allalugit ilukKusingit pigutsait Makkovimi*

Sivulliik ii: *Ilinnialluni unuttunik pigutsanit ilagejunik nunangani*

Sivuliani Kinigautet Kaujititsait sulijatsaminik Kaijut tapkuninga maggonik nunaek Kinigatsat sivullipânganik.

Kinigait 1. *Ilinniluni Makkovimiut ilagenganik pigutsaillu*

Sivulliangi kiujut Makkovimiut Kinigautinganut sivullimi allalugit ilukKusingit pigutsait Kagitaujamini Makkovimi. Tanna sivulliik sulitsait tukisigumajangit sulimangât pigutsait ammapiguttuit ikKanatuillu Makkovimut imminut, ilaget amma nunamini.

Takutitsijut ilinniagamik ilukKusinik pigutsait Kaujimatsajut unuttunik, amma Kanuk ilukkusivut ikKanattut kinijatilluta amma namminiKajut pigutsanut.

Kaujititsik 2. *Ilinniallutit sugganatut ilukKusinut pigaujunik pigutsanut nunani*

Kaujititsigumajut Makkovimiunut Kinigautinganut sivulliangi ilinniagamik unuttunik piguttunik ikKanttunik ilaget nunangani. Pigiasilauttut sivulliangit sulikapingani Kinigait 1, Makkovimiut pigutsait ikajuttingit takutitsimata ilukKusingit ottunguangit amma ilaget unikkausijunik silatsuangani, unikkausiminik. kingulliangi takunnâtilauttut pigutsanit nunani atjigengitunik kiujunik atjigengitunik unuttunik oganniavinganik: ilaget oganniavet,

anginitsanik-avitsanik kenajaliugividluni oaggnniavingit, amma uagusitsimajunik atujut kinijaaminik nunani.

Kinigautet pijagettaujut

Kinigauttaujut pijagettaujut takutitauKattut mâni maggonik unikkausunik takutillutik maggonik Kinigautinik pijagetanik.

Sivullik 1. Unikkauset Inuit unikkausijut pigutsianit: Makkovimiut piguttungit Kaujimajut ottutaujut

Kanuittungit

NiukKulauttt 20nik Makkovimut, sulikalluni 34ranik Makkovimiunut pigutsiani ikajuttaKalluni. uKâlautiKallutik pigutsianik atautsikut, mikijuni katillutik, amma angijugillanik ilagettultik unikkausillutik. Unikkausingit pigiasilauttut Makkovimi, ilagettuni aullâvitsanganik, nunamillu. SuliaKalauttuk pigutsiat ikajuttinganik ilinnialluni suntinnanik, sollu sanagiamik isigatsanik, sanalluni piakulunik, amma ilinnialluni Makkovimi nunagani ilagettlutik pigutianik iliuni tauttutâgiamik tauttunik atullutik piusunik, allavitsanik, atjinguani illu ikajuttausanik allalugit Makkoviup pigutsiaminik Kaujimatsianik. Ilonnatik ablasângajuttaujut uttititaulauttut pigutsiat ikajuttunut amma takautaulutik âkKitalutik tammasimamângat unikkausingit.

Ilinniasimajangit

Takugiallak

Ilagegiallangit, Makkovimiut pigutsait ikajuttingit uKalauttut 65 anit piKavut pigujunik piguttunik, napâttuit, uppigait, mamattut, tingaujanik, amma ivitsuKainik. Ilangit piguttuit, sollu paungait, uKâlautitaulauttut unikkausini, aipangit piguttuit uKâlautiKattangilauttut. Pigutsaitikajuttingit unikkausilauttut piguttunik attuKattalauttut igaliguni, piulivitsangani, tauttutâvitsangani, isigatsamini, âkkiumatsangini, amma ikKanuttuKattaluttut. Pigutsait ikKanattut ullu-tamât ottugiamik, sollu oganniak (takullugu atjinguak allatausimajuni), pinasuak, aullâk, Kijuttagiak, amma ullusiuvini. Ottungit atujunik piguttunik, sollu Kijuttagialiguvit uffalu tallonut, ikKanattut ilinnianut amma ilinniatitsiliguvit inosivunik amma silatsianik Makkovimi. Ilagengit piguttunut atuattaajut iganut, paungasiugianut, amma silamitakutitsillutik ilusivunik amma Kanuingitutsanik. Pigutsait takutisijut taipsuminganut, unikkausinut, amma ilaganenut nunagini, amma taimaimat pigutsait tikiKattajut ilagellutik omativunut amma ikKaumatsisot.

Makkovimiut ilutsajut pigutsainik nunalimi pigutsevilittutik piguttunik, amma ilagiallutik kamataulitik ullfa ikKanattalugillu aipangillaik: ikuallalugit ivitsuKait nutânik

pigusisongulamata, kipiKattalugit upigaingit, sennatungit, amma niKitsanik piguyselugit KikKianik. Inuit ikajusot katitsiunminik silatsuamini pitjutinik: tukisigasuatigut, inuit ikKasujut saputivâjut imaminik pijunik amma oganik katitsiunik Kijuttagiagiani, amma inuit inigusonginik ikinitanik Kijunik takutigiallalutik napâttulinik pigutsianganik. Taipsumani katitsiutet âkKitauKattalauttut ilutsiminut ullunut nunaligiani, amma katitsiutiliguni ottugianik ullumi pivalliajut ilutsiminik piguttuit nunangani.

IkKasutut nunalik

Makkovimiut takunnâtijut pigutsianganut ikajullutik takutitsigiamik amma susivalliajut ikKanttunik ilagellutik pikKutinganik. Tukisigasuatijut, inuit Kimaitsisot paungavinganik nunanganik Kanittumut nunanut inoKatigeminik aullagunnangimata Kaningitumut katitsigiallalutik aullâvinut. Makkovimiut namminijut ilukKusiminik ilageminik aullâvinganik namminijut inuganik katitsillutik namuigiagallanut. katitsisot unuttunik aviKatigeKattamata inutuKaiminullu takutitsillutik namminiinik inutuKaiminut amma ikajujut aviKatigegiamik. Taimalli, pigutsiat ottugutingit ikajujut ilusiminut innunit nunalimini, sollu inuit ilusingit pigutsijut piguttunik nunangani.

Pijagejut

Tusâlaligami unikkausunik Makkovimiunit pigutsianganik ikajuttinganik piguttunik, takusiasot piguttuit sunatuinnaugitut; MaliKatigejut ilonnatik ilagellutik. Pitgutsiat katittisot innunit omajunut, timmianut, nunanut, amma aipanganut pigutsianut, amma katitijut innunit nunganut amma ikKaumatsanut. Pigutsiat ikajujut aipanik ilukKusunik ottunguaminik, sollu ogannianet, taimailluni ikajujut aipanik pigutsianik. Ilagengit piguttunut takutitaijut ilinniagasanik, ilusunik, amma susivalliatijut inosivunit avitsigiamik. Ikittukulunik piKutinik, piguttuit ikKanattusuat ilusivunut amma timivunut ilusinganut.

IkKanattugiallalat ilinniagiaKajavut suliatsavet Kanuk pijausot tukisitigasuanik pitgutsiat ottutauligunik, imminetuinnaligunik sunait. Ottugiamik uKausingit ilukKusivunut amma nunalivunut takutitsaungujullunu. Tapkua uppijagatsiat katitsillugutta atuligutta ullutamât ikKanattunik ilisimaligutta pigavuninik, amma maligatsait aulatsiligunikikKanattunik katitsivunik unikkâtauKattanginamatta.

Makkovimiut pivalliajut ilutsimnit pigutsianik nunagani amma âkKisuasillunik nunaminut kititsilutik iminnik amma pikKotiminik. Taimaimat, pitgutsiat ilutsingit innunut nunaligini ikKattaunik pijunik ottungusot ilusiminik. kititsingit ottungungit Makkovimi takutitsijut ikKsujut inutuKaiminit amma saneligiminik, amma ilusiminik avitagianik kititsiminik Kaujimatsiajut pitalitsaminik aipangit. Atautsinga ikKanuttusuak ilisimajaminik Makkovimiut pigutsiaminik ikajuttinganik takujuk Kanuk ilagejut pigutsiat ilageKajut amma

ikKasuttaujuk nunangani. Pitgutsiat ottutaujut katiKatigejut, ikKanattuni amma ikKasutaujut nunagani.

Kingulliak 2. Unikkausingit pitgutsiat unikkausijut innunit: Silatsuaminit tuminganit oganniavet ottunguaminik kangittumi Makkovimi.

Kanuittungit

Tamâni, takunnâvugut pitgutsianik amma piguttunik nunagani tukisinattunik silatsuamini unikkausiminik unikkasullugit oganiavet taipsumai Makkovimiunit, amma unikkausingit aipanganit taipsumani nunangani. Takunnâvugut pigutsianik ilagenginillu oganniavinganet aipanganik amma nakit pimangâtta nunangani Kinigautet sivillaingit ilinniallugit pitgutsiat ilageniminik nunagani.

Takunnâvugut pitgutsiat nunanganik pigujunik Makkovimiunit ogannaivet nunagani, angijunik-katitangit kenaujaliugivijudlunet oganniavet nunagik, amma iliguvinganik-atutaujunik kititsangik nunagit. Takunnâvugut unuttunik pigutsianik atjigengitunik sanattausimajut silatsuami, sollu Kijulet illut, illusuat,salumaittulualuit, pugutsevet, illut sanatausimajut tuapanit, amma tupet aumaluangit. TakunnâlaukKugut silatsuani atjigengitunik tamâni nungani amma Kanuk sanattaulautsimamangât, sollu pigutsaniup pigusinganik, puttujungani, amma nunanit niKitsangit, amma atuttausimajunik allatausimajunik takutitset Kinijalluta nunalet amma silatsuamini. SuliaKanialluta Makkovimiunut tukisigasualuta naffâsimajanik tukisinattugasualutik ilukkisivunut oganniavet ottunguanganik, amma Kaujimatsialluta nunait oganniavet oganniasimajunik ottutauvinganik.

Sunanit ilinniasimajut

Takugiallak

Ilonnainut nunanganik, naffâlaukKugut 12 inik pigutsianik. Unuttunganik takulauttut ilonnainut igutsait piguttunganik (*Chamerion angustifolium*), Labradoraup ivitsiKait (*Calamagrostis canadensis*) amma paungait (*Empetrum nigrum*) naffâlauttut pingasutuinnnanik nutânik ilonainut nunagani. Taijaujuk chickweed (*Stellaia media*), vetch (*Vicia cracca*), amma sennatunik (*Rheum spp*).

Nunani ujugait

Atautsit atjigengitut Makkovimiut oganniavinganet nunagani amma angijumik- katinganik kenaujaliugivijudluni ogannaivet nunangit unuttuKajut ujugannianet pigusingani. kenaujaliugivijudluni oganniavingani, nunangit puttujunik KigattitiutiKajut, mamianik, amma kâppareinik. Makkovimiut uKaljut unuttunik tapkuninga Kigattitiutinik amma mamianik

(kikiagâlunik Kigattitiutet) kenaujaliugivijudluni ogannaivinga. Kigattitiutet atuataulauttut kisani, kisiatsâluni, aumaluanik Kigattitunik, kitsautinik, onatsiutinik, imaKautinik, kikianik, Kamutioiujunik, sanattautiligam, amma unuttualualunik Kigattitiutinik ukkusialuni. kâpparait atuttauauttut kikiani kikiatsanik motanut, mattugatsaminik ungatâni sikonnaminini, amma Katsiugutet. InnigaKautet atuttaulauttut uimajâliganik ogâsunik pitaKallunik aumaluanik mattunik KigattitiutiKajunik.

Sanatausimajut silatsuami takutitsait

PitaKavut atjigengitunik pigutsianik nunani sanatausimajuni silatsiami, atjigettaugiaKajunik atuttausimangitunik silatsuami. Igutsait piguttunga (*Chamerion angustifolium*) amma Labradiup ivitsuKait (*Calamagrotis canadensis*) untugalait sanatausimajuni silami. Paungait (*Empetrum nigrum*) ikittuKajut sanatausimajunik silatsuami, amma takujausot attutausimanginami katitsiutiminik. Tapkua pingasut pigusot piujunik susivalliasimajut nunani attutausimamatta silatsuami taijaujut (*Stellaria borealis*, *Draba incana*), amma hemlocket (*Angelica atropurpurea*) tapkua pigusot nunani attutausimajunik amma nani niKisait puttujuit.

Makkovimiut pigutsait tumingit

Illusuangit anginitsait-kititsinik kenaujaliugivijudluni oganniavet nunagit illusuangillu Makkovimiut ilagengit oganniavingani atjigeKangitut pigutsainik. kenaujaliugivijudlunim, upigait (*Salix glauca*) unuttuit, ketali Makkovimi oganniavet nunagit hemlockiKajut (*Angelica atropurpurea*) unuttuKajut. Nunagit kenaujaliugivijudlunimini illungit unuttuKajut potâssianik, sodiumminik amma magenisaminik. UKâlaKautingit Makkovimiunut, uppivuguttapkua ujanniluit takunatausot kenajaliugivijudluni oganniavinga illunganik unuttunik Kijualunik piungitunik, amma puttujunik siugaujanik attutausimajunik ogannut kenajaliugivijadluni oganniaiguni.

Makkovimiut takutitsilauttut atjigengitunik niKitsautinik ikajugasuallutik ilanganik atjigengitunik pigutsaminik nunangani kenajaliugivijudlunimi nunangani, inungit nigiKattaluattut Kummujunik niKitsanik puttujunik siagaujanik. Makkovimiut ilagengit piuluangujut niKingit, piujivinik, mitet, mannellu. Nunagit Makkovimiut oganniavet puttujunik pitalet calciuminit-unuttutunik nunaik, sollu hemlockinik. Hemlocket atjigejut unuttunut illusuanut Makkovimi nunangani. Takujangit uffalu takutaungitut hemlocket sakKititaujut tuminganik Makkovimiuni amma inutuKinimini sanatausimajunik silatsuamini sanattauniganik.

Sakitausimajut pigtusiangit

Naffâlauttut ikinitsagiallanik pigutsianik nanituinak oganniavingani nunagani. Chickweedet (*Stellaria media*) pigutsot kigianingani Turnavik, amma natsatausimajut nunanut pigutsevinut sennatunillu sakKitaulauttut kikKanut. Tapkua chickweedet sakKititaulauttut ujagatsitotitut

sikonanit sakKitaugamik kiKanit attutauluni nunanni. Vetch (*Vicia cracca*) naffâtaulauttut salummaitusuani saniani Long ticklimi sakKititaulauttuk sitjamut pigusianut kaminit uffalu potsualuni kattopalanik. Makkovimiut Kaujimatsiajut nunagnai amma ilukKusiminik taimaimat tukisianattut ilangit angigangani unikkausingit tukisititsijut Kanuk pigutsait sakKittaushimamangât.

Tukilet taggisimajut unikkauset

UnuttuKavut taggasimajunik unikkausinik ikajunik nunaligijunik unikkausijunik mikijunik. Sollu, silatsuangit tupet aumaluanganik puttujut aluminuminet aipanganit kaivalliajunik attutausimangitunik nunanik. Makkovimiut uKajut taimâk pijut aluminuminit Kajottani, ukkusilivini, attutausomajunik inutuKainut kitisisimaliguni tupingani taipsumani 19th amma 20th taipsumaniluk. Nutângitut pigutsevet ilagengani angiggangani puttujunik pitaKajut ujugannianik sollu kâparet, imaKâ pijut sujusimajunik KatsiutituaInnit.

Piguttuit unikkausiKattaKangituk ilangani inop taipsumani. Ilangani pigutsanginik takutisot attutausimangitunik, nunait sakKititsijut inunit attusimajaminik nunanik taipsumani. IkKanattut nukKajut naffâtausimajunik nunait sakKititatusimajut attutausimangimaitut innunut tumingani.

Pijagettaujut

Pigutsait amma nunait oganniavingani Makkovimi sakKitujut ilusinganik inuit nunagani. Pigutsiat sollu, *Stellaria borealis* amma *Draba incana* sakKititsijut sanattausimajunik nnagani, amma hemlock (*Angelica atropurpurea*) asiKangutut tuminganik. Makkovimiunut inutuKainullu. Nunangit attutausimangitunik sakKititsijut inuit ilukkusiminit nunani ujuganganianganillu amma niKitsangini.

Naffâsimajavut akiajuk uKausivunut "tumingit nanituinnaujut". Tanna sallungimaittut tigusiausot ikKaumagutta pigutsianik nunanilu omajunik tuminganik inuit sakKititsijaminik. NunalegigetsakKitaujut sakKinattunik "ilusiKangitunik" amma "nujuattalik" ippigijatsait ilusiminut. Takunnâtaujut nunangit utittisot tukisianattuik inuit-pigutsait ilagenginut Kangalli sanattausimajangit ablasâttausimaliguni tasiugutiguniusingit isumatsiangitk ilukKusingit isumatsianganik amma ilukkusingit. Tapkua Kinigautet pijaugunnangilauttut ikajuttaulutik Makkovimut pigutsaingit ikajuttinganut amma pinasuattinut, Kaujimatsiajunut Kinigautinik apitsotinik, namugiamut nunani, amma ablasângattaulet sakKitilauttut.

Pijagejut ikKaumatsait

Tusanningit avittaujut unikkasingit inuit amma pigutsait

InuKajuni nunani, tukisiKattagsuavugut ilangani angijugiallanik aipanganik takunnâlluta silatsuavuttinik aipagiiallanik isumajâttaujunik. Asiangutillutta ikajusot akKisiugiamik sinnâtluta amma sulikaluta pijugiallanik tukisinattunik amma piusitillugit ilagevunik. Uppisiavunga Kinigautet uittatisot tusannigitlunillu avittausimajunik unikkausunik atjigengitunik sakKititsiutunik, inuit amma pigutsait.

Tusâligutta unikkausunik Makkovimiut unikkausijut pigutsainit, katitiKattavugut piutsagiamik piguttunik atagejut uvattini nunaganilu, ilukKuset amma ilagevullu avigautivugut. Ilagengit piguttunut sakKititsijut nunani, ilukkusini amma katiKatigesot piujutsuanganik amma susivalliasisot. Makkovimiut ilagengit piguttungillu ukkuisijut igalânganik Kanuk Makkovimiut initsaminik tigusimajut initsalimi silatsuami.

Ottuningani tusâgiamik unikkausunik pitugutsianik unikkausijunik inuit, ilinnilaukKugut inuit ilagejut piguttunut akiajut sitontinik, amma sakKijut atjigengitunit piguttunnik nunangani amma nuaini. Silatsuanga ikajujut siKullilitlunilu ilanganik aipagiiallanik Kanuk piguttut amma nunangit uKautjimangâtta taipsumungnik vattinut, keta Kaujimajut unikkausijut pijugalatsuanik.

Kangalli nogatta isumajânnivut unukkkausivunit inuit unikkausingit amma piguttuit unikkausingit ilinniaKattavugut ilagelluta unikkausivugut taggatâgutikkut unikkausunik Kanuk ikKanuttujut ilusivunullu. Avittausimajut unikkauset inuit amma piguttuit ikajut uvattinik tukisilâgatta Kanuk inuit piguttuillu ikKantut uvattinut, amma Kanuk iluset ikajujk uvatinik. Kajimagiallallutta ilagettut ilagelluta inuit piguttullu, ilitannasonguvugut unuttunik imminik nunattini. Pisugatta akKutimi, tatsipâsonguvugut tammegiaKajugut Kanga Kujimaligutta pigutsiat amm nunait ilusiKajut tuminganik tapkuninga pisusimajannut.

Ilagejut Kinigautet utigatsait

Piulimattaujut pijagengit

Kinigautinganik pijagelauttuk Mai, 2016 ami, Carleton ilinniavialungani. PikKilauttuk Nellie Winters, Annie Evans, amma Mrs. Ruth Broomfield aullalaumata Makkovimit Ottawamut ilautlutik uvannik amma tamânellutik uKâlaligama. PikKottisiajakka ânautsanillu tapsuminganut Kinigautinut amma ikajulaumata uvannik Kinigautiligama anjualummik.

NalunaikKutaulaukKunga Juni 10 ami, 2016 angutiga tamânetluni amma ilagekka tamâni ilagegiallka takunnâllunik Kajitaujakkuk nalunaiKutauligama angiggaminut North West Riverimi!

Pilimattaujut ikajuttangit

Allavitsait piulimattaujut ikajuttiganut Makkoviup Kinigautinganik ikjuttet Carol Gear, Todd Broomfield. Nakummejakka tammamik Crol Toodillu unuttunik sitontinik ikajulaumata, uKattilaumata, unikkausiligamik, amma âkKisiuligamik piulimattaujunik. Nakummegiallavunga Makkovimiut pigutsait ikajuttinganik takunnâlaumata sulitsaganik Kaitsisimajaminillu pijagettaugatsaganik piulimattajuni, katitsillutik iminik tukiliuppâminik unikkausinik.

Pigiallangik amma Kaijunik suliatsangit

kingulianga Kinigautet sakKilauttut unikkausini piulimattaujunik ilinnianik tapkua nani sakKisimajut sennatut Labradorimi. UKâlautiKalaukKugut Makkovimiut aipangallu nunatsiavummiunut ilukKusingani sennatut pigutsevinganik, amma aullatitsilluta 10 x10cm sennatunik takunnataulâmigamik. UtakKivugut suli naffâtausimamangât amma pivalliajunik uKâlagiamik naffâtausimajunik tapsumingani. (sukkajut) Kinigautik, imaKâ tukisinattusimalâttut nunangani amma ilukKusinga ataminut tavânni atjigengitunik sennatunik ingigauset Labradorimi.

PivallialâkKunga suliatsanik Makkovimi pigutsait Kimmiguanganik iluani sivulippâk-Inuit unikkausinganik piguttunik Makkovimiunit unikkausittausimajunik suliatsaminik tapkuningani Kinigautitsaminik, pikkuvunga pivalliagiamik sulitsaganik unuttunik Makkovimiunit pigutsait ikajuttauvinganik omatiKajutsuat ukuninga suliatsanik amma ikajulaumatta ilonnainut pitjutijunik.